

Kitap Tanıtımı

Özcan DEMİREL,
Yabancı Dil Öğretimi,
(Pegem Akademi, 8. Baskı, Ankara, 2014, 196 sayfa)

Dünyanın küresel bir köy haline geldiği günümüzde, farklı bir ülkedeki siyasi, sosyal, kültürel ve ekonomik vb. alanlarda yaşanan olumlu ya da olumsuz gelişmeler istesek de istemesek de, sonuçları itibariyle, diğer ülkeleri de bir şekilde etkilemektedir. Bu etkinin sonuçları bazen o kadar şiddetli ve o kadar tahrip edici olur ki söz konusu bu etkileri ortadan kaldırmak çok uzun yıllar alabilir. Çağımız bilgi ve bilgiyi üretime dönüştürme çağıdır. Gelişmiş ülkeler artık kaynaklarının birçoğunu ar-ge yatırımlarına ayırarak eskiden farklı bilgilere ulaşmayı ve neticesinde ortaya yeni bir ürün çıkarmayı hedeflemektedir. Dünya üzerinde şu ana kadar ortaya konulan bilgileri insanlar üretti, fakat bu bilgiler de insanları itekleyerek başka bilgilerin ortaya çıkmasına vesile oldu. Bilgiler farklı süreçlerden geçerek teknolojik verilere evrilmekte, teknolojik gelişmeler ise içinde yaşadığımız hayatımızı yeniden dizayn etmeye yardım emektedir. Sözüünü ettiğimiz bu sürecin oluşmasını ve gelişmesini sağlayan yegâne güç ise insanoğlu ve onun sahip olduğu üstün meziyetlerdir. Bu nedenle devletlerin yapması gereken en önemli ve en acil işlerden biri de kendi insanlarına yatırım yapmak olmalıdır.

Ülkemizin her alanda gelişmesi ve ilerlemesi için yaşadığımız çağı iyi takip eden genç beyinlere ihtiyaç vardır. Dünyayı ve dünyanın önemli ülkelerindeki gelişmeleri yeteri kadar okumak ve yeteri kadar anlamak için kendi anadilimiz dışındaki yabancı dilleri de iyi bir şekilde bilmeliyiz. Bu büyük bir gereklilik olduğu kadar bir zorunluluktur da. Bilindiği üzere Osmanlı İmparatorluğu'nun gerilemesinin ve dağılmasının nedenlerinden biri de kendisi dışındaki toplumları ve o toplumlarda yaşanan değişimleri yakından takip edememesidir. Düşünün ki Osmanlı yabancı ülkelerde geçici elçilikler kurmaya Lale devrinden sonra karar vermiştir. Batı ülkelerinde daimi elçiliklerin tesis edilmesi ise ancak III. Selim döneminden itibaren

uygulamaya konulabilmiştir. Osmanlı en şaşalı ve en güçlü olduğu dönemlerde nedense böyle bir düşünceye gerek duymamıştır. Hâlbuki dünyanın diğer devletlerindeki gelişmeler doğru ve tutarlı bir şekilde takip edilebilseydi, o toplumlardaki bilim ve teknoloji alanındaki dönüşümün farkına varmak mümkün olabilirdi.

Türkiye’de bugün ilkokulda, ortaokulda, lisede ve üniversitelerde çocuklara ve gençlere yabancı dil eğitimi verilmektedir. Her okul kademesinde öğrencilerimize farklı programlar uygulanmakta ve onların başarıya ulaşması için bir yabancı dile hakimiyet kazanmaları amaçlanmaktadır. Bu yazımızda tanıtımını yapacağımız kitabın yazarının da belirttiği üzere ilkokuldan üniversiteye kadar farklı saat ve farklı zaman diliminde yabancı dil öğretimi yapılmasına rağmen bir türlü istenen başarı ve fayda sağlanamamıştır. O halde yapılması gereken nedir? Bir başka ifadeyle çocuklarımıza yabancı dili daha kaliteli ve daha etkili bir şekilde nasıl vermeliyiz? Bunu başarmak için neler yapmalıyız?

Yabancı Dil Öğretimi adlı bu kitap işte bu sorulara bir nebze olsun cevap vermek amacıyla hazırlanmıştır. Kitap, içindekiler ve önsöz hariç yedi bölümden oluşmaktadır. Söz konusu bölüm başlıkları; “Türkiye’de Yabancı Dil Öğretimi”, “Yabancı Dil Öğretim İlkeleri”, “Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri”, “Yabancı Dil Öğretim Teknikleri”, “Yabancı Dil Dersinin İşlenişi”, “Yabancı Dil Dersinde Ölçme ve Değerlendirme”, “Yabancı Dil Öğretim Etkinliklerini Planlama” şeklindedir. Bölüm başlıklarına baktığımızda genelden özele doğru bir sıra takip edildiğini görüyoruz. Kanaatimizce bu sıralama doğru ve yerinde bir sıralamadır. Çünkü okuyucular istedikleri bilgilere hiyerarşik bir sıra içerisinde genelden özele doğru giderek ulaşabileceklerdir. Her başlık da kendi içinde alt başlıklara ayrılarak konunun daha belirgin ve daha net olmasına gayret gösterilmiştir. Kitapta uzun ve karmaşık ayrıntılara yer verilmemiştir. İfadeler ise gayet net ve amaca yöneliktir.

Yazara göre gerek ülkemizde yabancı dil öğretmekle görevli olanlar ve gerekse Avrupa ülkeleri ile Türki cumhuriyetlerde, Türkçeyi ikinci yabancı dil olarak öğretmeye çalışan öğretmenler, alanlarıyla ilgili gelişmeleri yakından takip etmelidirler. Bu amaçla öğretmenler, hangi seviyedeki öğrencilere ne kadar bilgi vereceklerini, bu bilgileri hangi metotlarla sunacaklarını, öğrencinin ilgisini ve derse olan motivasyonunu artırmak için hangi materyalleri kullanacaklarını iyi bir şekilde belirlemelidirler. Dünyanın en iyi dil programı hazırlanmış olsa bile bunu

sınıfta öğrencilere aktaracak olan öğretmenlerdir. Öğretmen faktörü bu anlamda eğitim-öğretimdeki en önemli unsurlardan biridir. Bu nedenle öğretmenlerin mesleğini sevmesi, kendisini mesleğine adanması ve mesleğinin onuru ve haysiyetini korumak için elinden geleni yapması gerekmektedir. Bu kitapla ulaşılmak istenen temel hedef öğretmenlerde kendi niteliklerine ve kendi bireysel yeteneklerine ait bir farkındalık oluşturmaktır. Her öğretmen kendi yeteneklerinin sınırını, bilgi düzeyini, kendini geliştirmek için neleri yapıp nelerden kaçınması gerektiğini kitapta anlatılan bilgilerle karşılaştırıp eksik ve artı olan yönlerini kritik ederek ona göre bir hareket planı gerçekleştirebilir. (bkz. Önsöz)

“Türkiye’de Yabancı Dil Öğretimi” isimli birinci bölümde yazar, yedi ana başlık ile bunlara ait alt başlıklarla konuyu ele almaktadır. Bir ülkede yapılan herhangi bir olayın ya da olgunun geçmişte yaşanan sürecini bilmeden bugünü anlamak ve yarınlar için olumlu çıkarımlarda bulunmak mümkün değildir. Tabi bu yapılırken ne geçmişe tamamen saplanıp kalmak ne de geçmişi tamamen inkar etmemek gerekir. Bugün gelinen nokta bir günlük veyahut iki günlük çabalar ve uygulamalar sonucunda gelinen bir yer değildir. Yazar bu amaçla okuyuculara, ülkemizdeki yabancı dil öğretiminin Tanzimat’a kadar olan devre ile Tanzimat sonrası, cumhuriyet döneminin, bugüne kadar ve hâlihazırda yabancı dil ile öğretim yapan resmi okulları, özel Türk okullarını, özel yabancı okulları, ikinci yabancı dil öğretimine başlanmasını ve Avrupa dil gelişim dosyasının bir panoramasını sunmaktadır. Yazar bu süreci oldukça hiyerarşik bir sıra ile vermekte ve okuyucuların bilgileri daha iyi içselleştirmesine katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Yazarın bu bölümde ele aldığı ana başlıklar ile alt başlıklardaki içerik, okuyucuların yabancı dil öğretiminin diğer bölümlerde anlatılan konularını anlamaya yönelik teorik alt yapıyı da oluşturmalarına yardım etmektedir. (ss.1-29)

“Yabancı Dil Öğretiminin İlkeleri” adlı ikinci bölümde yazar, iki ana başlık ile bunlara ait alt başlıklarla konuyu irdelemeye çalışmaktadır. Bilindiği üzere öğretmenlerin sınıf ortamında temele aldıkları ilkelerin onların yaptıkları eğitim-öğretim etkinliklerinin başarıya ulaşmasında ve istenen verimin sağlanmasındaki rolü oldukça büyüktür. Dil; dinleme, okuma, konuşma ve yazma olmak üzere dört becerinin bir araya gelmesiyle oluşmaktadır. Öğretmenler, insanların en önemli iletişim aracı olan dili öğretirken mutlaka bu dört temel beceriyi birlikte öğretmelidirler. Bunlardan birinin eksikliği veyahut yokluğu dilin tam olarak öğrenilmesini

engellediği gibi öğrenenlerin bir acziyet içerisine düşmelerine de sebebiyet verebilir. Yazar bu gerçeklerden hareketle yabancı dil öğretiminin temel ilkelerinden söz ederken ilk olarak bu dört temel beceriyi geliştirmeden bahsederek işe başlamış devamında öğretim etkinliklerini önceden planlama, soyuttan somuta doğru gitme, görsel ve işitsel araçları kullanma gibi diğer ilkelerden örnekler vermiştir. Ortaya konulan ilkelerin tamamına baktığımızda kitapta kısa ve öz bilgiler verildiğini, öğretmenlerin sınıf ortamında söz konusu ilkeleri uygularken nasıl hareket etmeleri gerektiği konusunda onlara önemli ipuçları sunulduğunu görmek mümkündür.(ss. 29-36)

“Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri” adlı üçüncü bölümde yazar, on bir ana başlıkta konuyu anlatmaya çalışmaktadır. Yöntem, belirlenmiş bir hedefe ulaşmak için izlenen en kısa yoldur. Yabancı dil öğretmenleri sınıfta nasıl öğreteceklerini bilirlerse konu ne olursa olsun başarılı olurlar. Yöntem seçimi doğru olursa, eğitim-öğretimin başarısı da o denli daha yüksek olur. Ülkemizde geçmişten günümüze kadar yabancı dil öğretiminde birbirinden farklı klasik ve çağdaş yöntemlerin kullanıldığı bilinmektedir. Bu bölümde yazar, klasik ve çağdaş yabancı dil öğretim yöntemlerini sınıflandırırken, 1982 yılı ekim ayında Avrupa Konseyi ile Milli Eğitim Bakanlığı’nun ortaklaşa düzenledikleri Yabancı Dil Öğretim Programları adlı seminerde belirlenen belli başlı öğretim yöntemlerini baz aldığını dile getirmektedir. Türk ve Avrupalı dil uzmanları tarafından belirlenen ve kitapta ayrı başlıklarda ele alınan bu yöntemlerden bazıları şunlardır: Dilbilgisi çeviri yöntemi, düzvarım, kulak dil alışkanlığı, bilişsel öğrenme yaklaşımı, doğal yöntem. Kitapta yabancı dil öğretim yöntemleri ele alınırken önce her yöntemle ilgili kısa bir giriş yapıldıktan sonra yöntemin uygulamasında ne gibi hususlara dikkat edilmesi gerektiği konusunda maddeler halinde bilgi sunulmaktadır. Yöntemlerle ilgili teorik bilgi verilmesine karşılık uygulama örnekleri neredeyse yok denecek kadar azdır. Kitabın diğer basımlarında bu husus dikkate alınarak ilaveler yapılırsa daha faydalı olacağı kanaatindeyiz. (ss. 36-64)

“Yabancı Dil Öğretim Teknikleri” adlı dördüncü bölümde yazar, iki ana başlık ile bunlara ait alt başlıklarla konuyu irdelemeye çalışmaktadır. Yabancı dil öğretiminde kullanılan en yaygın öğretim teknikleri, bu bölümde, grupla öğretim ve bireysel öğretim teknikleri olmak üzere iki başlıkta ele alınmaktadır. Teknik, öğretmenlerin sınıf içinde yaptıkları uygulamaların bütünü şeklinde ifade edilen bir kavramdır. Bir başka

ifadeyle teknik, öğretim yöntemlerinin uygulamaya geçirilme biçimidir. Öğretmenlerin teknikler hakkında yeteri kadar bilgiye sahip olması eğitim-öğretim açısından oldukça önemlidir. Öğretim yöntemlerinde olduğu gibi öğretim tekniklerinin de iyi bir şekilde uygulanması konuların öğrencilere daha iyi kavratılmasının en önemli şartlarından biridir. Bunun farkında olan ve uzun yıllar sahada öğretmenlik de yapan yazar, bu nedenle, öğretim tekniklerinin en çok kullanılan ve tercih edilenlerini kitabına alarak okuyucuların istifadesine sunmuştur. Beyin fırtınası, gösteri, soru-cevap, drama ve rol yapma, benzetim, bilgisayar destekli öğretim gibi teknikler hakkında kitapta kısa bir giriş yapılmakta, sonra sırasıyla ilgili tekniğin özellikleri, uygulamada dikkat edilecek hususlar ve bazı uygulama örneklerine yer verilmektedir. Öğretim teknikleriyle ilgili verilen malumata bakıldığında oldukça yeterli ve yerinde olduğu görülmektedir. (ss. 64-98)

“Yabancı Dil Dersinin İşlenişi” adlı beşinci bölümde yazar, dört ana başlıkta konuyu ele almaya çalışmaktadır. Bu başlıklar; dinleme öğretimi, konuşma öğretimi, okuma öğretimi ve yazma öğretimidir. Dil öğretiminde asıl olan bu dört becerinin geliştirilmesidir. İkinci bir yabancı dil öğrenen kişiler önce duymalı, sonra konuşmalı, daha sonra da okuma ve yazmayı öğrenmelidir. Bu sıralama önemlidir, mümkün olduğunca bu sıralamaya riayet edilmelidir. Yazar, bu konuda, son dönemlerde yapılan tartışmalardan da örnekler vermektedir. Bu dört temel becerinin sınıf içerisindeki kullanım sıklığının yabancı dil öğrenenlerin amacına göre değişeceğinden bahseden yazar, bu görüşün bazı dilbilimciler tarafından sıklıkla dile getirildiğinden bahsetmektedir. Örneğin turistik amaçlar için dil öğrenen kişilerde dinleme ve konuşma becerisinin gelişmesi ile akademik çalışma yapan bir öğretim elamanında okuma ve anlama becerisinin gelişmesi yapılan işle doğru orantılıdır. Ancak burada şunu da vurgulamak gereklidir; bir dil becerisinin geliştirilmesi ve ona daha fazla önem verilmesi demek diğerlerinin hiç öğrenilmemesi veyahut göz ardı edilmesi anlamına gelmemelidir. Yazara göre yapılması gereken iş yabancı dil derslerinde öğrencileri iyi tanımak, hangi amaçla okula geldiklerini tespit etmek ve ona göre bu dört temel becerinin öğretilmesinde yüzdeler belirleyerek ona göre bir hareket planı gerçekleştirmektir. Örneğin okuma becerisi %40 yazma becerisi %20, dinleme becerisi %20 ve yazma becerisi %20 gibi. Tabi bu oranlar öğrenciye, sınıf ortamına ve amaca göre değişiklikler gösterebilir. Bu amaçla kitapta söz konusu dört temel becerinin ne olduğu kısaca anlatıldıktan sonra her temel becerinin nasıl uygulanacağı, uygulamada

nelere dikkat edileceği ve nasıl bir sıra takip edileceği gibi hususlar ayrıntılı bir şekilde ele alınmaktadır. Mevcut verilere bakıldığında ortaya konan malumatın yeterli olduğu görülmektedir. (ss. 98-123)

“Yabancı Dil Öğretiminde Ölçme ve Değerlendirme” adlı altıncı bölümde yazar, üç ana başlıkta konuyu irdelemeye çalışmaktadır. Dünyada yapılan diğer bütün eğitim etkinliklerinde olduğu gibi yabancı dil öğretimi neticesinde öğrencilerin istenen hedeflere ulaşım ulaşılmadıklarını tespit etmek için ölçme ve değerlendirme etkinlikleri yapılmaktadır. Ölçme, öğrencilerdeki bir niteliğin gözlemlenerek gözlem sonuçlarının sayı ile ifade edilmesi demektir. Eğitim-öğretim sonucunda öğrencilerdeki öğrenme düzeyinin belirlenmesi ve bu amaçla yapılan sınavların sayısal verilere dökülerek açıklanması bir ölçme faaliyetidir. Değerlendirme ise ölçme sonuçlarını belirli bir kritere göre karşılaştırarak çıkarımlarda bulunmaktır. Yazara göre değerlendirme işleminin bu özelliğinden dolayı objektif olmaya çalışmak çok zordur. Eserde yabancı dil öğretiminde ölçme teknikleri yazılı ve sözlü olmak üzere ikiye ayrılarak ele alınmaktadır. Yazılı ölçme araçları; çeviri, dikte, kompozisyon, kısa cevaplı ve çoktan seçmeli testler şeklinde listelenmekte ancak bu başlıklarla ilgili farklı herhangi bir bilgiye yer verilmemektedir. Aynı şekilde sözlü sınav da isim olarak zikredilmekte, fakat onunla ilgili de başka bir bilgi bulunmamaktadır. Test hazırlamada izlenen aşamalar konusunda ise yazar oldukça doyurucu açıklamalar yapmaktadır. Kitapta değerlendirme konusunda kısa ama öz açıklamalardan sonra değerlendirme ve test çeşitleriyle ilgili bir tablo hazırlanmış, bu tabloda tanılayıcı, biçimlendirici ve düzey belirleyici test çeşitleri ile bunların değerlendirilmesine yönelik başlıkların giriş, süreç ve çıkış şeklinde birbirleriyle olan bağlantıları gösterilmeye çalışılmıştır. (ss.124-134)

“Yabancı Dil Öğretim Etkinliklerini Planlama” adlı yedinci bölümde yazar, üç ana başlık ve bunlara ait alt başlıklarla konuyu açıklamaya çalışmaktadır. Yazar bu bölümde yabancı dil etkinliklerini planlamada iki tür plan çeşidine dikkat çekmektedir. Bunlardan ilki ünitelendirilmiş yıllık plan, ikincisi ise günlük ders planıdır. Yıllık planlar, ünite planlarının temelini oluşturdukları için ayrıntılı ve geniş bir şekilde hazırlanmaları gerekmektedir. Eserde ünitelendirilmiş yıllık planın hazırlanmasında dikkat edilecek hususlar kısa bir şekilde açıklandıktan sonra bu plan çeşidinin hazırlanış aşamaları maddeler halinde verilmektedir. Günlük ders planı da yıllık plan gibi açıklanmış, uygulanması esnasında dikkat edilecek kurallar

sıralanmıştır. Kitapta günlük ders planı anlatılırken İngilizce, Almanca ve Fransızca dillerine ait uygulama örneklerine yer verilmiştir. Fakat eserde, kitabın yazılış amaçlarından biri olan Avrupa ülkeleri ile Türkiye cumhuriyetlerinde, Türkçeyi ikinci yabancı dil olarak öğretmeye çalışan öğretmenlere yönelik herhangi bir günlük ders planı örneği bulunmamaktadır. Gelecek baskılarda bu hususun dikkate alınması kanaatimizce eserin işlevini daha fazla arttıracaktır.

Ümmü Seher GÖKÜŞ
Okutman, Akdeniz Üniversitesi
Yabancı Diller Yüksek Okulu.